

NÂNG CAO HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA BÁO CHÍ TRONG CÔNG TÁC PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Nguyễn Thị Ràng, Lê Doãn Duy

Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vĩnh Long

Tóm tắt: Nhà nước Việt Nam luôn xác định phòng, chống tham nhũng (PCTN) là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội, trong đó báo chí có vai trò và trách nhiệm đặc biệt. Tuy nhiên, hoạt động báo chí tham gia công tác đấu tranh PCTN vẫn còn những vấn đề đặt ra cần được giải quyết nhằm để phát huy hơn nữa vai trò và nâng cao hơn nữa hiệu quả của báo chí trong công tác này. Trong phạm vi bài viết này, tác giả nêu ra một vài thực trạng của hoạt động báo chí trong công tác đấu tranh PCTN ở nước ta trong thời gian qua và đề xuất một số giải pháp nhằm phát huy tốt hơn vai trò của báo chí trong PCTN.

Từ khoá: Báo chí, vai trò của báo chí trong phòng, chống tham nhũng.

Nhận bài ngày 5.1.2023; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.1.2023

Liên hệ tác giả: Nguyễn Thị Ràng, Email: rangnt@vlute.edu.vn

1. MỞ ĐẦU

Tham nhũng là hiện tượng xã hội tiêu cực tồn tại ở tất cả các quốc gia trên thế giới. Tham nhũng gây thiệt hại nghiêm trọng đến các nguồn lực công, xâm hại đến hoạt động đúng đắn của bộ máy nhà nước, làm sai lệch công lý, công bằng xã hội, làm suy giảm niềm tin, cản trở các nỗ lực giảm nghèo và phát triển đất nước, xã hội. Ở Việt Nam, tham nhũng được nhận diện là một quốc nạn, một trong bốn nguy cơ làm suy giảm niềm tin của nhân dân vào Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa. Tình trạng tham nhũng ở nước ta thời gian qua diễn biến hết sức phức tạp, diễn ra ở nhiều cấp, nhiều ngành, nhiều lĩnh vực và tác động tiêu cực đến nhiều mặt của đời sống xã hội. Chiến lược quốc gia về phòng, chống tham nhũng đến năm 2020 của Chính phủ cũng xác định: “Phòng, chống tham nhũng là trách nhiệm của cả hệ thống chính trị dưới sự lãnh đạo của Đảng, phát huy sức mạnh tổng hợp của các ngành, các cấp, nhấn mạnh trách nhiệm của người đứng đầu các cơ quan, tổ chức, đơn vị, đề cao vai trò của xã hội, các tổ chức đoàn thể và quần chúng nhân dân phòng,

chống tham nhũng”¹, trong đó báo chí có vai trò không nhỏ trong đấu tranh PCTN. Thực tế từ nhiều năm nay, Ban Chỉ đạo Trung ương về PCTN luôn coi báo chí là người bạn đồng hành trong cuộc PCTN. Bộ Chính trị, Ban Bí thư, Quốc hội, Chính phủ thường xuyên chỉ đạo các cơ quan chức năng, địa phương có liên quan phải xác minh, điều tra, làm rõ những thông tin về tham nhũng, tiêu cực do báo chí nêu ra để có biện pháp xử lý kịp thời, nghiêm minh, đem lại lòng tin cho nhân dân. Nhiều vụ việc về tham nhũng tưởng như bị chìm vào quên lãng, nhưng đã được đưa ra ánh sáng và xử lý đúng người, đúng tội. Một trong những nguyên nhân cơ bản dẫn đến thành công trong công cuộc đấu tranh này là Đảng, Nhà nước ta đã khơi nguồn và phát huy sức mạnh tổng hợp của các lực lượng, trong đó có sự đóng góp không nhỏ của đội ngũ những người làm báo và các cơ quan báo chí.

2. NỘI DUNG

2.1. Vai trò báo chí trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng hiện nay

Vai trò của báo chí trong đấu tranh PCTN hiện nay đã được khẳng định trong các Nghị quyết, văn kiện của Đảng và nhiều văn bản quy phạm pháp luật. Cụ thể: Luật Phòng, chống tham nhũng năm 2018 đã quy định trách nhiệm của cơ quan báo chí và nhà báo trong phòng, chống tham nhũng tại Điều 75: “*Cơ quan báo chí, nhà báo có trách nhiệm đấu tranh chống tham nhũng, đưa tin về hoạt động phòng, chống tham nhũng và vụ việc tham nhũng; Cơ quan báo chí, nhà báo có quyền yêu cầu cơ quan, tổ chức, đơn vị, cá nhân có thẩm quyền cung cấp thông tin liên quan đến hành vi tham nhũng. Cơ quan, tổ chức, đơn vị, cá nhân được yêu cầu có trách nhiệm cung cấp thông tin theo quy định của pháp luật về báo chí và quy định khác của pháp luật có liên quan; Cơ quan báo chí, nhà báo có trách nhiệm phản ánh khách quan, trung thực và chấp hành các quy định khác của pháp luật về báo chí, quy tắc đạo đức nghề nghiệp khi đưa tin về hoạt động phòng, chống tham nhũng và vụ việc tham nhũng*”. Ngoài ra, Điều 13 Luật Phòng, chống tham nhũng còn quy định cụ thể về việc họp báo, phát ngôn và cung cấp thông tin cho báo chí về công tác PCTN: “*Cơ quan, tổ chức, đơn vị có trách nhiệm tổ chức họp báo, phát ngôn và cung cấp thông tin cho báo chí định kỳ hoặc đột xuất về tổ chức và hoạt động của cơ quan, tổ chức, đơn vị mình, về công tác phòng, chống tham nhũng và xử lý vụ việc, vụ án tham nhũng theo quy định của pháp luật về báo chí; Cơ quan, tổ chức, đơn vị phải tổ chức họp báo, phát ngôn và cung cấp thông tin cho báo chí đột xuất đối với vụ việc có liên quan đến tổ chức và hoạt động của cơ quan, tổ chức, đơn vị mình mà dư luận xã hội quan tâm, trừ trường hợp pháp luật về báo chí có quy định khác*”. Điều 14 Luật Phòng, chống tham nhũng quy định về trách nhiệm của cơ quan, đơn vị, tổ chức, đơn vị cung cấp thông tin về tổ chức và hoạt động của cơ quan, tổ chức, đơn vị đó cho cơ quan báo chí: “*Cơ quan nhà nước, tổ chức chính trị, tổ chức chính trị - xã hội, cơ quan báo chí, trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình, có quyền yêu cầu cơ quan, tổ chức, đơn vị có trách nhiệm cung cấp thông tin về tổ chức và hoạt động của cơ quan, tổ chức, đơn vị đó theo quy định của pháp luật*”. Điều 15 Luật Phòng, chống tham nhũng quy định về trách nhiệm giải trình của người đứng đầu cơ quan, tổ chức, đơn vị hoặc người được phân công, người được ủy quyền hợp pháp để thực hiện trách nhiệm giải trình.

¹ Chính phủ (2009). *Nghị quyết số 21/NĐ-CP ngày 12 tháng 5 năm 2009 ban hành chiến lược quốc gia về phòng, chống tham nhũng đến năm 2020*.

Luật Báo chí năm 2016 tại Điều 4 nêu rõ chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của báo chí đã được luật hóa, trong đó có nhiệm vụ “Phát hiện, nêu gương người tốt, việc tốt, nhân tố mới, điển hình tiên tiến; đấu tranh phòng, chống các hành vi vi phạm pháp luật và các hiện tượng tiêu cực trong xã hội”. Trong các nhiệm kỳ gần đây, Đảng ta đã ban hành nhiều nghị quyết, chỉ thị, văn bản về công tác thông tin, báo chí, về Hội Nhà báo Việt Nam, như: Nghị quyết Hội nghị Trung ương 5 khóa X “Về công tác tư tưởng, lý luận và báo chí trước yêu cầu mới”, Chỉ thị số 37 và Thông báo số 22 của Ban Bí thư Trung ương về nâng cao vai trò, chất lượng, hiệu quả hoạt động của Hội Nhà báo Việt Nam,... Bên cạnh đó, trong công tác PCTN, báo chí còn có vai trò quan trọng trong việc cổ vũ, hình thành, phát triển ý thức PCTN cho nhân dân. Báo chí có thể truyền tải thông tin về công tác PCTN thông qua rất nhiều hình thức khác nhau. Báo chí tạo ra các diễn đàn để người dân thực hiện quyền tự do ngôn luận, phản ánh những kiến nghị; đề xuất về chính sách, về những quy định pháp luật chưa thật sự phù hợp thực tiễn cuộc sống. Thông qua việc tuyên truyền, báo chí còn góp phần giúp các cơ quan chức năng tăng cường trách nhiệm trong quá trình thực hiện nhiệm vụ thanh tra, truy tố, xét xử hành vi tham nhũng. Ngoài ra, báo chí cũng phản ánh đa chiều, khách quan về các vụ việc có dấu hiệu tham nhũng hiện nay.

2.2. Thực trạng nâng cao hiệu quả hoạt động của báo chí trong công tác phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam hiện nay

2.2.1. Thành tựu hoạt động của báo chí trong công tác phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam hiện nay

Những năm qua, công tác PCTN luôn là một trong những nhiệm vụ quan trọng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tích cực đấu tranh phòng, chống các loại tội phạm, nhất là đấu tranh có hiệu quả với tội phạm kinh tế, tham nhũng. “Đảng ta luôn xác định phải kiên quyết trong cuộc đấu tranh PCTN nhằm ngăn chặn, từng bước đẩy lùi tham nhũng, coi đó là giải pháp giữ vững ổn định chính trị, phát triển kinh tế - xã hội, đồng thời củng cố lòng tin của nhân dân, xây dựng Đảng, Nhà nước trong sạch, vững mạnh. Với sự quyết tâm của toàn Đảng, toàn dân, toàn quân, của cả hệ thống chính trị, công tác PCTN trong những năm qua có những chuyển biến tích cực cả về mặt nhận thức và hành động”. “Công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí có bước tiến mạnh, đạt được nhiều kết quả tích cực, rõ rệt, tạo hiệu ứng lan toả mạnh mẽ trong toàn xã hội, được nhân dân đồng tình, đánh giá cao, các tổ chức quốc tế ghi nhận; tập trung điều tra, truy tố, xét xử nghiêm minh các vụ án tham nhũng, kinh tế phức tạp, nhân dân quan tâm như vụ đánh bạc trên Internet, sai phạm tại một số ngân hàng thương mại, sai phạm về quản lý đất đai, quản lý vốn, tài sản nhà nước”².

Công tác PCTN ở nước ta có bước tiến dài và đã đạt được nhiều kết quả nổi bật, mang lại niềm tin cho nhân dân, góp phần xây dựng, chỉnh đốn Đảng. Đạt được kết quả đó là nhờ vào quyết tâm chính trị rất cao của Ban chỉ đạo Trung ương về PCTN và sự vào cuộc của các cơ quan chức năng, trong đó có các cơ quan báo chí. Hiện nay, Việt Nam có một lực lượng báo chí hùng hậu, cụ thể năm 2022, cả nước có 127 cơ quan báo; 670 cơ quan tạp chí (có 327 tạp chí lý luận chính trị và khoa học, 72 tạp chí văn học nghệ thuật); 72 cơ quan đài

² Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, tr.54-55.

phát thanh, truyền hình. Nhân sự hoạt động trong lĩnh vực báo chí có khoảng 41.000 người, trong đó khối phát thanh, truyền hình xấp xỉ 16.500 người. Năm 2022, công tác thông tin trên báo chí thể hiện rõ hơn vai trò dẫn dắt, chủ động, kịp thời, đạt hiệu quả trong tuyên truyền về những vấn đề, sự kiện quan trọng của đất nước, góp phần tạo đồng thuận xã hội. Nhìn chung, nhân dân đặt niềm tin vào báo chí, nhất là trước những sự kiện có ảnh hưởng lớn đối với đời sống chính trị - xã hội của đất nước, trong đó có công tác đấu tranh PCTN. Bên cạnh việc tập trung đăng tải đầy đủ, rõ ràng các chỉ thị, nghị quyết của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về PCTN. Thời gian gần đây, các cơ quan báo chí đã tích cực tuyên truyền, phổ biến Nghị quyết Trung ương 4 (khóa XIII); Kết luận Hội nghị Trung ương 5 (khóa XI) về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí; Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Phòng, chống tham nhũng; Chiến lược quốc gia phòng, chống tham nhũng đến năm 2020; các văn bản của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ và các Bộ, ngành chức năng quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của Luật Phòng, chống tham nhũng,... Qua đó, báo chí đã góp phần tuyên truyền, thể hiện đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước về đấu tranh PCTN.

Ngoài ra, báo chí còn thể hiện sinh động những quan điểm, đường lối đó qua các tác phẩm báo chí, ở tất cả các loại hình báo chí. Đó không chỉ là những thông tin đơn thuần về các biểu hiện, hành vi, vụ việc tham nhũng bị phát hiện, những vụ án tham nhũng bị xử lý tới bạn đọc, mà thực hiện tốt chức năng tư tưởng, các tác phẩm báo chí còn thể hiện thái độ đấu tranh không khoan nhượng đối với các hành vi vi phạm pháp luật này,... Qua những tác phẩm báo chí được xuất bản, phát sóng, báo chí cũng giúp công chúng hiểu rõ những hậu quả, tác hại của tham nhũng đối với xã hội, đối với sự nghiệp xây dựng và phát triển của đất nước; ý thức về tầm quan trọng cũng như sự khó khăn của cuộc chiến chống tham nhũng; ý thức về vai trò của mỗi cá nhân, tập thể trong cuộc chiến này như: *“Vụ án Trịnh Xuân Thanh bị phanh phui, mất xích đầu tiên là do báo chí phát hiện đối tượng đi xe ô tô cá nhân gắn biển số xanh trái quy định. Từ đó, hàng loạt sai phạm của đối tượng trong quá khứ đã được báo chí đưa ra trước ánh sáng công luận, giúp cho các cơ quan chức năng vào cuộc điều tra, xác minh và xử lý vụ việc, đối tượng theo đúng quy định pháp luật”*. *“Vụ án triệt phá đường dây nhập lậu xăng, làm xăng giả số lượng khổng lồ tại tỉnh Đồng Nai do Phan Thanh Hữu và Nguyễn Hữu Tứ cầm đầu; vụ án vi phạm quy định về đầu tư công trình xây dựng gây hậu quả nghiêm trọng xảy ra tại dự án đường cao tốc Đà Nẵng - Quảng Ngãi (giai đoạn 1); vụ án vi phạm quy định về quản lý, sử dụng tài sản nhà nước gây thất thoát, lãng phí, tham ô tài sản, thiếu trách nhiệm gây hậu quả nghiêm trọng xảy ra tại Tổng công ty Nông nghiệp Sài Gòn (SAGRI)”*. Vụ tham nhũng ở tập đoàn Vinashin, vụ án Nguyễn Đức Kiên (bầu Kiên), vụ Huỳnh Thị Huyền Như và đồng phạm, vụ án tại Ngân hàng Thương mại CP Đại Dương, Ngân hàng Xây dựng Việt Nam,... Đặc biệt thời gian gần đây, công cuộc PCTN càng trở nên nóng hơn với khởi nguồn từ vi phạm pháp luật của Công ty Việt Á. Chỉ sau 6 tháng điều tra hàng loạt sai phạm liên quan đến công ty này đã có hơn 60 cá nhân đã bị khởi tố. Điều này cho thấy, quyết tâm rất lớn của Đảng, của các cơ quan tư pháp trong PCTN với một tinh thần không khoan nhượng, không có vùng cấm, không có ngoại lệ, trong đó phải nói đến vai trò của báo chí. Song báo chí không chỉ tuyên truyền một chiều mà còn có vai trò phản biện cũng như phản hồi những ý kiến hay nhận thức của người dân về công cuộc phòng chống tham nhũng. *“Công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí có bước tiến mạnh,*

đạt được nhiều kết quả tích cực, rõ rệt, tạo hiệu ứng lan toả mạnh mẽ trong toàn xã hội, được nhân dân đồng tình, đánh giá cao, các tổ chức quốc tế ghi nhận; tập trung điều tra, truy tố, xét xử nghiêm minh các vụ án tham nhũng, kinh tế phức tạp, nhân dân quan tâm như vụ đánh bạc trên Internet, sai phạm tại một số ngân hàng thương mại, sai phạm về quản lý đất đai, quản lý vốn, tài sản nhà nước”³.

Bên cạnh đó, báo chí cũng tích cực tuyên truyền, cổ vũ việc thực hiện tiến trình cải cách hành chính, xây dựng nền hành chính minh bạch, hiệu lực, hiệu quả, từng bước loại bỏ những tiêu cực nảy sinh trong hoạt động này,... đây chính là những điều kiện thuận lợi cho sự phát sinh và phát triển của tình trạng tham nhũng. Báo chí góp phần công bố những thông tin do nhân dân cung cấp về những hiện tượng, sự việc có biểu hiện tham nhũng. Thực tế cho thấy, không ít vụ việc tham ô, tham nhũng mà báo chí đưa lên công luận trong những năm qua là bắt nguồn từ sự phát hiện, tố giác của quần chúng. Qua những thông tin như vậy, cơ quan chức năng đã vào cuộc và không ít vụ việc đã được làm rõ, người vi phạm đã bị xử lý ở các mức độ khác nhau. Các vụ việc như vụ tham nhũng đất đai của một số quan chức ở Đồ Sơn (Hải Phòng), vụ nhân bản phiêu xét nghiệm máu tại Bệnh viện Đa khoa huyện Hoài Đức (Hà Nội),... là những ví dụ điển hình về việc người dân tham gia phòng, chống tham nhũng thông qua báo chí. Báo chí cũng đi đầu trong việc lên tiếng nhiều vụ bổ nhiệm thần tốc gây bức xúc dư luận ở một số ngành, địa phương; trong một bộ phận cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức và trong một số cơ quan công quyền cũng được các cơ quan chức năng vào cuộc xử lý kịp thời nhờ những thông tin được phát hiện, đăng tải trên các phương tiện thông tin đại chúng. Có thể thấy rằng, báo chí đã có vai trò rất quan trọng trong việc phát hiện các vụ tham nhũng. Các cơ quan truyền thông, báo chí là đồng minh hết sức quan trọng của người dân trong cuộc chiến chống tham nhũng. Theo kết quả khảo sát tham nhũng từ góc nhìn của người dân, doanh nghiệp và cán bộ, công chức, viên chức do Thanh tra Chính phủ và Ngân hàng Thế giới phối hợp thực hiện cho thấy, báo chí là một trong những thiết chế tích cực và hiệu quả nhất trong phát hiện và điều tra tham nhũng tại Việt Nam. Báo chí có vai trò quan trọng trong việc tạo áp lực để các cơ quan chức năng tăng cường trách nhiệm trong quá trình thực hiện nhiệm vụ thanh tra, truy tố, xét xử hành vi tham nhũng. Báo chí cũng phản ánh đa chiều, khách quan, công bằng về các vụ việc liên quan đến tham nhũng. Thực tế, Nhà nước ta đã thể hiện sự vinh danh với báo chí trong PCTN qua các giải báo chí. Chẳng hạn như giải báo chí toàn quốc “Báo chí với công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí” được dư luận đánh giá cao, có những tác động tích cực với xã hội và những người làm báo. Điều này khẳng định quyết tâm không chùn bước của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và báo chí trong cuộc chiến chống tham nhũng, tiêu cực. Ngoài ra, báo chí còn đóng vai trò quan trọng để người dân thực hiện các quyền tự do ngôn luận, phản ánh, kiến nghị, tố cáo các vụ việc liên quan đến tham nhũng, tiêu cực. Theo một phóng sự của Báo Đại đoàn kết, “gần 90% tội phạm mà ngành công an phá án thành công, tin tố giác có giá trị mà người tố giác là người dân” Việc vận động nhân dân tham gia phòng, chống tham nhũng nhằm hai mục tiêu xây và chống đó là: xây là vận động

³ Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, tr.54.

nhân dân tham gia phòng ngừa tham nhũng, còn chống tham nhũng là vận động nhân dân giám sát cán bộ, đảng viên với hình thức theo dõi, phản ánh, tố cáo, tố giác về hành vi tham nhũng.

Phát biểu tại Hội nghị sơ kết 5 năm thực hiện quy chế, chương trình phối hợp trong công tác thông tin, tuyên truyền về nội chính và phòng, chống tham nhũng giữa Ban Nội chính Trung ương với Báo Nhân Dân, Thông tấn xã Việt Nam, Đài Truyền hình Việt Nam, Đài Tiếng nói Việt Nam được tổ chức vào cuối năm 2021, đồng chí Phan Đình Trạc, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng Ban Nội chính Trung ương, Phó Trưởng ban Thường trực Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng, tiêu cực khẳng định: công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực thời gian qua có bước đột phá là nhờ sự đóng góp rất quan trọng của báo chí nói chung và của các cơ quan báo chí phối hợp nói riêng. Các cơ quan báo chí đã thể hiện rõ vai trò xung kích, đi đầu trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, bảo vệ quyền lợi của nhân dân; là tai mắt của Đảng, là cầu nối giữa Đảng với nhân dân trong cuộc đấu tranh chống tham nhũng, tiêu cực hiện nay.

2.2.2. Hạn chế hoạt động của báo chí trong công tác phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam hiện nay

Bên cạnh những kết quả đã đạt được, tham nhũng, lãng phí, quan liêu, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, “tự diễn biến”, “tự chuyển hoá” trong nội bộ cũng như những mâu thuẫn xã hội còn diễn biến phức tạp. Hoạt động báo chí trong PCTN cũng còn bộc lộ một số tồn tại, hạn chế, bất cập trong công tác truyền thông về PCTN:

Trong quá trình thực hiện nhiệm vụ PCTN, có cơ quan báo chí và một số nhà báo gặp phải không ít khó khăn do thiếu thông tin, thiếu cơ chế bảo vệ, cơ chế phối hợp xử lý. Một số cơ quan báo chí chưa phản ánh được một cách đầy đủ, kịp thời những hiện tượng, vụ việc có dấu hiệu tham nhũng, tiêu cực mà nhân dân đã phát hiện, cung cấp thông tin. Một số thông tin về tham nhũng, tiêu cực còn nóng vội, chủ quan, chưa điều tra kỹ lưỡng đã đưa tin làm rối nhiễu dư luận xã hội, gây khó khăn cho công tác xác minh, điều tra của cơ quan chức năng.

Trong đấu tranh PCTN của cơ quan báo chí nhiều khi còn thiếu chính xác, thiếu khách quan, gây khó khăn cho các cơ quan bảo vệ pháp luật, có lúc có nơi còn làm tổn hại đến quyền và lợi ích của cá nhân, cơ quan, tổ chức,... Một số vụ việc được báo chí phát hiện, nêu ra nhưng lại không được phản ánh đến nơi đến chốn, làm suy giảm lòng tin của người tố cáo, cung cấp thông tin cho báo chí. Nhà báo tham gia tuyên truyền đấu tranh PCTN là chấp nhận sự nguy hiểm, rủi ro lớn, nhưng cơ chế bảo vệ họ lại thiếu chặt chẽ.

Thực tế hiện nay nhiều nhà báo, nhiều cơ quan báo chí ngại tham gia đấu tranh PCTN vì tâm lý sợ gánh chịu hậu quả, sợ người bị tố cáo có chức vụ, quyền hạn và có vị thế cao trong xã hội. Khả năng bị đánh đập, bị hăm dọa, bị gây nguy hiểm đến tính mạng và người thân trong gia đình là hoàn toàn có thể xảy ra. Vì thế, rất cần có cơ sở pháp lý đầy đủ để cung cấp thông tin, bảo vệ các nhà báo, các cơ quan báo chí trong công tác đấu tranh PCTN. Do vậy, để phát huy hơn nữa vai trò của các cơ quan báo chí, các nhà báo trong công tác đấu tranh PCTN cần hoàn thiện thể chế để các cơ quan báo chí, các nhà báo chủ động tham gia đấu tranh PCTN.

Bên cạnh đó, một số nhà báo chưa đủ kiến thức về chuyên môn, nghiệp vụ, bản lĩnh chính trị nên khi thông tin về các vụ việc tham nhũng còn bộc lộ sự non kém, hời hợt, thiếu tính

thuyết phục. Mặt khác, còn có số ít nhà báo lợi dụng danh nghĩa, vị trí công tác, vị thế của cơ quan báo chí để có động cơ, hành vi vụ lợi trong hoạt động nghề nghiệp.

2.3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả hoạt động của báo chí trong công tác phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam hiện nay

Qua những kết quả đạt được trong đấu tranh PCTN có thể nhận thấy rằng vai trò của báo chí trong hoạt động này là không thể phủ nhận. Nhất là trong thời đại công nghệ 4.0, khi các vụ án tham nhũng hoạt động với thủ đoạn ngày càng tinh vi, phức tạp thì vai trò của báo chí ngày càng được nâng lên. Vì vậy, để nâng cao hơn nữa hiệu quả hoạt động của báo chí trong đấu tranh PCTN cần thực hiện một số giải pháp sau:

Một là, nâng cao hiệu quả của hoạt động báo chí trong công tác tuyên truyền, phổ biến đường lối, chính sách của Đảng và pháp luật của Nhà nước về phòng, chống tham nhũng

Với khả năng thông tin mạnh mẽ, rộng khắp, nhanh chóng, thời gian qua bên cạnh các hình thức tuyên truyền khác, báo chí Việt Nam đã ý thức rất rõ trách nhiệm của mình trong PCTN, đặc biệt là rất tích cực, chủ động trong việc tuyên truyền, phổ biến các quan điểm, chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước về PCTN. Thời gian gần đây, các cơ quan báo chí tích cực tuyên truyền, phổ biến Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Phòng, chống tham nhũng, những chương trình hành động của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ và các bộ, ngành về PCTN. Qua những nội dung tuyên truyền này, báo chí giúp nhân dân hiểu rõ các quan điểm, chủ trương, sự quyết tâm chống tham nhũng của Đảng và Nhà nước, các biện pháp đấu tranh chống tham nhũng, trách nhiệm, nghĩa vụ và quyền hạn của cả hệ thống chính trị nói chung và mỗi công dân nói riêng trong công tác PCTN, tính cấp thiết của cuộc đấu tranh rất khó khăn này. Điều đó đã góp phần quan trọng vào việc làm cho nhân dân khinh ghét tệ tham ô, lãng phí, quan liêu, biến hàng triệu con mắt, lỗ tai cảnh giác của nhân dân thành những ngọn đèn pha soi sáng khắp mọi lúc, mọi nơi, không để cho tệ tham ô, lãng phí, quan liêu còn chỗ ẩn nấp. Qua đó tạo thành sức mạnh tổng hợp của hệ thống chính trị, kịp thời ngăn chặn phòng ngừa và diệt trừ tận gốc tệ tham nhũng. Không phải ngẫu nhiên Văn kiện XIII của đảng nêu “Công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí là một nhiệm vụ đặc biệt quan trọng trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây dựng, củng cố hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Kiên quyết, kiên trì đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi tham nhũng, lãng phí, với quyết tâm chính trị cao hơn, hành động mạnh mẽ, triệt để hơn, hiệu quả hơn. Kết hợp chặt chẽ giữa tích cực phòng ngừa với chủ động phát hiện, xử lý nghiêm minh, kịp thời những hành vi tham nhũng, lãng phí, bao che, dung túng, tiếp tay cho tham nhũng, can thiệp, cản trở việc chống tham nhũng, lãng phí, không có vùng cấm, không có ngoại lệ. Phát huy sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và của toàn dân; thực hiện đồng bộ các biện pháp chính trị, tư tưởng, tổ chức, hành chính, kinh tế, hình sự”.

Hai là, tăng cường đào tạo về kỹ năng tác nghiệp, nghiệp vụ điều tra đưa tin về tham nhũng, chú trọng đến đạo đức nghề nghiệp của người làm báo để nâng cao hiệu quả trong công tác phòng chống tham nhũng

Có thể nói, “yếu tố quyết định đến hiệu quả của truyền thông trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng nằm ở việc xây dựng một đội ngũ làm truyền thông có tâm, có tầm và có

tài”. Thực tế cho thấy, có nhiều phóng viên đưa tin chưa khách quan, chưa chính xác, làm sai lệch bản chất vụ việc, đưa ra những bình luận vượt quá quyền hạn của người làm báo. Có những trường hợp như vậy là vì phóng viên báo chí còn hạn chế về năng lực, có động cơ cá nhân, những người làm báo phải có lương tri với đồng bào, với Tổ quốc Việt Nam. Báo chí khi cung cấp thông tin cần phải tuân thủ nguyên tắc tôn trọng sự thật, phản ánh đúng bản chất vấn đề, đặc biệt là những vấn đề về tiêu cực, tham nhũng. *“Tiếp tục đẩy mạnh, nâng cao hiệu quả công tác tuyên truyền, giáo dục, tạo sự tự giác, thống nhất cao về ý chí và hành động trong cán bộ, đảng viên và nhân dân về phòng, chống tham nhũng, lãng phí, trước hết là sự gương mẫu, quyết liệt của người đứng đầu cấp uỷ, cơ quan, tổ chức, đơn vị, địa phương; kiên trì giáo dục, rèn luyện đức tính liêm khiết, xây dựng văn hoá tiết kiệm, không tham nhũng, lãng phí, trước hết trong cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức”*.

Để khắc phục được những sơ hở, bất cập hiện nay trong sử dụng báo chí chống tiêu cực, tham nhũng, cần nghiên cứu tổ chức một lực lượng phóng viên liêm chính, có bản lĩnh, kinh nghiệm điều tra, chuẩn bị tác phẩm chống tham nhũng. Lực lượng này tập trung ở trong một số cơ quan báo có tôn chỉ mục đích rộng, phù hợp. Hàng quý tổ chức diễn đàn, đối thoại giữa lãnh đạo với các phóng viên, nhằm bồi dưỡng thêm quyết tâm, đạo đức, bản lĩnh, kỹ năng tác nghiệp cho phóng viên. Trong đó, giao cho Hội Nhà báo Việt Nam cần bồi dưỡng, nâng cao bản lĩnh, đạo đức nghề nghiệp, kinh nghiệm kỹ năng tác nghiệp cho phóng viên chuyên viết về tham nhũng. Để làm tốt hơn việc đào tạo, bồi dưỡng đạo đức nghề nghiệp và năng lực chuyên môn, nghiệp vụ cho lực lượng phóng viên này, Hội Nhà báo Việt Nam nên thành lập câu lạc bộ báo chí phòng, chống tham nhũng.

Ba là, sự tự hoàn thiện chuyên môn, nghiệp vụ, phẩm chất của mỗi nhà báo trong công tác phòng, chống tham nhũng hiện nay

Để hoàn thành tốt nhiệm vụ chính trị trong giai đoạn mới, đội ngũ nhà báo cần được quan tâm bồi dưỡng và tự bồi dưỡng toàn diện để không ngừng nâng cao phẩm chất chính trị, năng lực chuyên môn, ý thức trách nhiệm xã hội, nghĩa vụ công dân, đạo đức nghề nghiệp. Trong quá trình lãnh đạo báo chí phục vụ sự nghiệp cách mạng, Đảng và Nhà nước ta luôn coi trọng việc rèn luyện phẩm chất, năng lực của đội ngũ người làm báo Việt Nam, coi đây là yêu cầu có tính quyết định đối với vai trò và hiệu quả của nền báo chí cách mạng Việt Nam. Trước hết, mỗi nhà báo cần quán triệt đầy đủ, sâu sắc hơn nữa nguyên tắc chỉ đạo có ý nghĩa sống còn đối với hoạt động báo chí: Đảng lãnh đạo tuyệt đối và toàn diện đối với hoạt động báo chí. Thực hiện nhất quán quan điểm chỉ đạo của Đảng là: phát triển phải đi đôi với quản lý và quản lý phải theo kịp sự phát triển, để từ đó nâng cao chất lượng và hiệu quả của báo chí đối với xã hội. Bản thân người làm báo phải xác định rõ trách nhiệm chính trị của báo chí là góp phần đắc lực vào việc hình thành dư luận xã hội lành mạnh, xây dựng bản lĩnh, trí tuệ, tâm hồn, khí phách con người Việt Nam trong thời kỳ mới, góp phần cổ vũ và tạo ra sức mạnh toàn dân tộc. Thông tin trên báo chí phải có tính thời sự cao, lành mạnh, thiết thực, vừa có tính chiến đấu, vừa có tính nhân văn, định hướng tư tưởng, định hướng xã hội,... kiên quyết loại bỏ những thông tin ảnh hưởng xấu đến đời sống xã hội.

Chú trọng nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ những người làm báo chí, truyền thông. Trong đào tạo cần quan tâm hơn nữa vấn đề phẩm chất, đạo đức người làm báo; kết nối chặt chẽ các khâu: đào tạo - bồi dưỡng - sử dụng - rèn luyện nhà báo trong một hệ

thống liên hoàn, khăng khít. Tăng cường giao lưu, hợp tác quốc tế, vận dụng có chọn lọc kinh nghiệm của các nước về lĩnh vực tác nghiệp báo chí và quản lý báo chí. Ngoài ra, bản thân mỗi nhà báo cần kịp thời cập nhật kiến thức mới, ứng dụng thành tựu công nghệ truyền thông thế hệ mới trong các khâu của hoạt động báo chí, không ngừng đổi mới, cải tiến, nâng cao chất lượng, hiệu quả các loại hình, sản phẩm báo chí, tăng sức cạnh tranh. Xây dựng một lực lượng báo chí, truyền thông đủ mạnh để đấu tranh có hiệu quả với những luồng thông tin xấu, độc, có hại đối với lợi ích của đất nước và nhân dân, vươn lên làm chủ dư luận xã hội. Bản thân người làm báo phải thực hiện đúng tôn chỉ, mục đích của cơ quan báo chí; chú trọng rèn luyện cả về phẩm chất và năng lực trong quá trình tác nghiệp. Cũng như, hưởng ứng và tích cực học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, gắn với việc thực hiện nghiêm Luật Báo chí 2016 và 10 điều quy định đạo đức nghề nghiệp người làm báo Việt Nam.

Thực hiện rèn luyện phẩm chất, năng lực của đội ngũ người làm báo sẽ giúp cho bản thân luôn vững vàng về tư tưởng chính trị, giỏi về chuyên môn nghiệp vụ, gương mẫu về đạo đức nghề nghiệp, đội ngũ những người làm báo sẽ hoàn thành sứ mệnh cao cả là lực lượng xung kích trên mặt trận tư tưởng, văn hóa của Đảng, Nhà nước, xây dựng nền báo chí cách mạng Việt Nam dân chủ, nhân văn, chuyên nghiệp và hiện đại vì lợi ích của đất nước và nhân dân.

Bốn là, tăng cường vai trò giám sát và phản biện xã hội của báo chí trong đấu tranh phòng chống tham nhũng

Giám sát và phản biện xã hội là một trong những chức năng cơ bản của báo chí. Những năm qua, báo chí đã chủ động tham gia giám sát và phản biện xã hội, đóng góp tích cực vào việc hoạch định đường lối, chủ trương của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước, đấu tranh phản bác các luận điệu thù địch, sai trái, PCTN và các tệ nạn xã hội đang làm cản trở sự phát triển của đất nước. Trong PCTN, báo chí đóng vai trò là một chủ thể khơi nguồn phản biện xã hội một cách mạnh mẽ nhất. Phần lớn các sự kiện, hiện tượng tham nhũng mà báo chí nêu ra đã tạo áp lực cũng như tạo cơ hội, điều kiện cho các cơ quan chức năng vào cuộc chống tham nhũng. Nâng cao vai trò, phát huy tính tích cực, chủ động và phối hợp của báo chí trong phát hiện, đấu tranh PCTN, thực hành tiết kiệm, chống lãng phí, nâng cao hiệu quả phát hiện tham nhũng.

Trên thực tế, nhiều vụ tiêu cực lớn, dù thủ đoạn, hành vi tham nhũng có tinh vi, phức tạp, nhưng cũng đã được nhân dân và báo chí lật tẩy. Cho dù còn có những hạn chế, khuyết điểm của việc báo chí tham gia chống tiêu cực, tham nhũng, song phải khẳng định một điều, báo chí luôn đi đầu trong cuộc đấu tranh chống tiêu cực, tham nhũng. Sức lan tỏa của báo chí rất nhanh và lớn, nhất là trong xu thế báo chí kết nối mạng internet toàn cầu. Đó là cơ sở thực tiễn của việc báo chí tích cực tham gia giám sát và phản biện xã hội. Không chỉ dừng lại ở việc đấu tranh chung chung hay cung cấp thông tin chung chung với tình trạng tham nhũng, báo chí cũng đã góp phần làm rõ những nguyên nhân xã hội cũng như kinh tế dẫn đến tình trạng tham nhũng. Phát huy vai trò, trách nhiệm của các “*cơ quan truyền thông, báo chí trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí; nâng cao hiệu quả phát hiện và xử lý tham nhũng, lãng phí*”.

Năm là, hoàn thiện cơ chế bảo vệ phóng viên, các cơ quan báo chí đưa tin về tham nhũng

Báo chí có những đóng góp hết sức quan trọng trong công tác đấu tranh PCTN, nhiều vụ

việc vi phạm từ sự phản ánh của báo chí mà các cơ quan chức năng đã điều tra, phát hiện và xử lý nghiêm như vụ án liên quan đến Trịnh Xuân Thanh, vụ án bổ nhiệm thân tộc tại Thanh Hóa,... Tuy nhiên vẫn còn những khó khăn, trở ngại nhất định đối với nhà báo trong công tác đấu tranh chống tham nhũng, nhất là hành lang pháp lý bảo vệ chưa vững chắc nên trong một bộ phận người làm báo vẫn còn tâm lý dè dặt, e ngại khi tiến hành điều tra, viết bài phản ánh về tham nhũng, tiêu cực. Nhiều nhà báo, cơ quan báo chí chỉ vì tiên phong, dũng cảm trong đấu tranh phòng chống tham nhũng, tiêu cực mà bị gây khó dễ, bị các đối tượng tham nhũng trả thù, thậm chí bị hành hung đánh đập gây thương tích. Nhiều nhà báo chỉ vì mạnh mẽ trong chống tham nhũng mà bị trù dập, bị cô lập.

Hiện nay, ở Việt Nam, cơ sở pháp lý bảo vệ người tố cáo tham nhũng còn bất cập, việc tổ chức bảo vệ người tố cáo cũng chưa hiệu quả. Để khắc phục những bất cập, hạn chế này cần thiết lập cơ quan có thẩm quyền bảo vệ người tố cáo tham nhũng; hoàn thiện cơ chế tiếp nhận, thụ lý và xử lý tố cáo tham nhũng; tiếp tục nghiên cứu, xây dựng trình tự, thủ tục tiếp nhận, thụ lý giải quyết yêu cầu bảo vệ người tố cáo; quy định rõ các biện pháp bảo vệ người tố cáo; giám sát việc giải quyết tố cáo tham nhũng và bảo vệ người tố cáo tham nhũng góp phần nâng cao trách nhiệm, đạo đức công vụ.

3. KẾT LUẬN

Mặc dù báo chí có vai trò rất quan trọng trong công tác đấu tranh phòng, chống tham nhũng và đã đạt được nhiều kết quả tích cực, góp phần xây dựng, chỉnh đốn Đảng, đem lại niềm tin của nhân dân vào công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tuy nhiên nhìn chung vẫn còn những hạn chế nhất định cần được khắc phục nhằm nâng cao hơn nữa hiệu quả của hoạt động báo chí trong đấu tranh chống tham nhũng. Vì vậy, trong thời gian tới cần thực hiện một cách đồng bộ, quyết liệt các giải pháp, chú trọng bồi dưỡng đạo đức nghề nghiệp của người làm báo có tâm, có tài; tích cực công tác truyền thông về phòng chống tham nhũng, tiêu cực; tăng cường vai trò giám sát và phản biện xã hội của báo chí; xây dựng cơ chế bảo vệ nhà báo trong đấu tranh chống tham nhũng, có như vậy nhà báo mới có thể yên tâm trong hoạt động nghề nghiệp của mình nói chung và trong chống tham nhũng nói riêng. Từ đó sẽ góp phần nâng cao hiệu quả của công tác phòng, chống tham nhũng, một công cuộc đấu tranh nhiều khó khăn, thách thức ở nước ta trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Quế Anh, Vũ Công Giao, Nguyễn Hoàng Anh (2020). *Những vấn đề pháp lý đặt ra trong phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam hiện nay*. Nhà xuất bản Lao động.
2. Chính phủ (2009). *Nghị quyết số 21/NĐ-CP ngày 12 tháng 5 năm 2009 ban hành chiến lược quốc gia về phòng, chống tham nhũng đến năm 2020*.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật.
4. Nhiều tác giả (2018). *Pháp luật phòng, chống tham nhũng những vấn đề lý luận và thực tiễn*. Nhà xuất bản Tư pháp.
5. Phạm Hồng Thái, Vũ Công Giao, Đặng Minh Tuấn, Nguyễn Minh Tuấn (2017). *Hoàn thiện pháp luật về khiếu nại, tố cáo ở nước ta hiện nay*. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia sự thật.

IMPROVING THE PERFORMANCE OF THE PRESS IN THE PREVENTION AND ANTI-CORRUPTION IN VIETNAM

Abstract: *The State of Vietnam has always determined that preventing and combating corruption and waste is the responsibility of the whole political system and society as a whole, in which the press has a special role and responsibility. However, the participation of the media in the fight against corruption still has problems that need to be resolved in order to further promote the role and improve the effectiveness of the press in this work. In the scope of this article, the author provides analysis and assessments of the legal regulations on the role of the journalism agencies and journalists in anti-corruption; research, assess the current situation, and propose some solutions to better enhance the role of the media in anti-corruption.*

Keywords: *Journalism; the role of the journalism in anti-corruption; information related to corruption practices.*